

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Ollikainen, Minttu

Title: Reaalifantasia : mitä minä oikein tutkimaan?

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Ollikainen, M. (2017, 8.9.2017). Reaalifantasia : mitä minä oikein tutkimaan?.
Vähäisiä lisiä : kirjoituksia kulttuurista, tutkimuksesta ja kulttuuriperinnöstä.
<http://neba.finlit.fi/blogi/reaalifantasia-mita-mina-oikein-tutkimaan/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Reaalifantasia – mitä minä oikein tutkinkaan?

8.9.2017, [SKS](#)

Nykyään me tiedämme maailmasta liikaa. Ainakin jotkut meistä tietävät, toiset eivät. Tai ehkä hekin tietävät, mutta eivät välitä. Minä en tiedä. Minä olen fysiikan tutkija, ja tutkijan määritelmä on henkilö, joka ei tiedä. [–] Tieteessä pelataan aina malleilla, hypoteeseilla ja oletuksilla. (Mäkelä 2012, 15.)

Edellinen lainaus on erään reaalifantastikon, J. Pekka Mäkelän teoksesta *Muurahaispuu* (2012). Kirjassa Kari Länneheimo joutuu palaamaan lapsuudenkotiinsa siivoamaan hoivakotiin muuttaneen isänsä taloa. Samalla hän miettii lapsuuttaan, sukunsa salaisuuksia, työtään tutkijana ja outoja uniaan, joita hän näkee naapuritalojen asukkaista.

Lainaus on tullut mieleeni viime aikoina, kun olen kirjoitellut artikkeleita ja valmistellut esitelmiä erilaisiin työryhmiin ja sessioihin. En ole fysiikan tutkija, olen kirjallisuuden tutkija ja teen väitöskirjaa suomalaisen reaalifantastikot-kirjailijaryhmän tuotannosta. Sen työnimi on *Unten rajoilla – suomalaisen reaalifantasian paikka ja poetiikka*. Kun lausun väitöstyöni nimen ääneen, minulle esitetään usein kysymykset: mikä on reaalifantasia ja keitä ovat reaalifantastikot.

Nuo kysymykset ovat hyviä. Olenkin joutunut tunnustamaan itselleni ja muille, että minulla ei oikeastaan ole kaiken kattavia vastauksia ainakaan niistä ensimmäiseen. Tutkimukseni on alkuvaiheessa, enkä tutkisi reaalifantasiaa ja pyrkisi selvittämään sen piirteitä, jos tietäisin jo, mitä ne ovat. Jos ottaa huomioon tutkimuskohteeni, reaalifantasian, tausta-ajatuksen (josta lisää seuraavassa tarkemmin), olisi se sen luuteen kanssa ristiriidassa, jos osaisin luokitella ja määritellä reaalifantasian täysin.

Minulla on kuitenkin jotain lähtökohtia, oletuksia ja hypoteeseja, joilla ”pelaan” ja joista käsin olen lähtenyt reaalifantasian piirteitä ja poetiikkaa kartoittamaan.

Reaalifantasia ja reaalifantastikot – lähtökohtia

Mielestäni Pasi Ilmari Jääskeläisen *Taivaalta pudonnut eläintarha* -kokoelman (2008) ”Esipuhe” -novellin eräässä kohdassa reaalifantasiaa luonnehditaan melko ymmärrettävästi. Tätä määritelmää olen siteerannut aiemmassa tutkielmassanikin. Novellissa väitetään lainattavan reaalifantasiasta kertovaa Wikipedia-artikkelia. Lisäksi sen sisältö muistuttaa hyvin paljon reaalifantastikkojen ”julistusta”:

Reaalifantastikkojen mukaan reaalifantasia ei ole uusi genre, vaan pikemminkin genererajoista luopumista, uusi tapa hahmottaa kirjallisuuden koko kenttää: Kirjallisuutta ei voi eikä pidä jakaa eri leireihin vanhojen, usein arvottavien genremääritelmien perusteella. Kirjallisuus on olemukseltaan jatkumo, jonka yhdessä päässä on naturalistiseen realismiin sitoutunut mimesis ja toisessa päässä puhdas fantasia. [–] (Jääskeläinen 2008, 8-9.)

Käsite reaalifantasia ja reaalifantastikot on saanut alkunsa kirjailija Pasi Ilmari Jääskeläisen, nykyisin suljetussa, Jäniksenselkäläisen kirjallisuuden Seura -blogissa julkaistuista teksteistä,

joista tunnetuin lienee reaalifantastikkojen ”julistuksenakin” pidetty, vuonna 2006 julkaistu, ”Reaalifantastikot ja reaalifantasia” -kirjoitus. ”Julistuksessa” vaaditaan kirjailijoille oikeutta käyttää ”spekulatiivisia keinoja” lukijan ”reaalitodellisuuden” kuvaamiseen ja ”temaattisesti merkitsevän” fiktion luomiseen. ”Julistuksen” taustalla on vaikuttanut kirjailijoiden turhautuminen siihen, kuinka helposti kirjoja sijoitetaan erilaisiin genrelokeroihin. Reaalifantasia on siis käsite, jolla pyritään välttelemään turhia määrittelyjä.

Vaikka reaalifantasia voidaan reaalifantastikkojen ”julistuksen” ja edellä siteeratun ”Esipuheen” katkelman perusteella samastaa fiktion ja kaunokirjallisuuteen yleensä – reaalifantasiasta kirjoittaessaan Jääskeläinenhän kirjoittaa kirjallisuuden monimuotoisuudesta – tällä hetkellä tutkiessani reaalifantasiaa tutkin reaalifantastikkojen tuotantoa. Tutkin siis itseään reaalifantastikoiksi kutsuneiden kirjailijoiden tuotantoa. Jääskeläisen ja alussa siteeratun Mäkelän lisäksi tämän kirjailijaryhmän ydinjäseniä ovat J.-P. Koskinen ja Anne Leinonen.

Mikä reaalifantasiassa on kiinnostavaa?

Reaalifantastikkojen ajatus siitä, että kirjallisuus sekoittaa ”mimesistä” ja ”fantasiaa” ei tietenkään ole ainutkertainen – Kathryn Humen *Fantasy and Mimesis* -teokseen (1984) tutustuneet varmasti tunnistavat näkemyksen. Tutkimuksessani minua kiinnostaa se, että jos reaalifantastikot kerran puhuvat tietynlaisen kirjallisuuskäsityksen, lukijan todellisuuden kuvauksen ja fantasian yhdistämisen puolesta, niin miten tämä käsitys fiktiosta ja reaalifantasiasta oikein ilmenee heidän omissa teoksissaan.

Koska moni reaalifantastikoista on tullut tunnetuksi spekulatiivisen fiktion parissa ja koska fantasia ja ”spekulatiiviset keinot” heidän ”julistuksessaan” ja reaalifantasian nimessäkin mainitaan, minua kiinnostaa, miten nämä spekulatiiviset ainekset näkyvät reaalifantastikkojen teoksissa. Mielenkiintoista on myös se, mikä on reaalifantastikkojen tuotannon suhde muuhun suomalaiseen spekulatiiviseen fiktion, mitkä ovat siis sen taustat ja ”paikka” spekulatiivisen fiktion kentällä.

Minua kiinnostaa se, mikä merkitys reaalifantastikkojen käyttämällä spekulatiivisilla keinoilla on. ”Julistuksessaan” reaalifantastikot toteavat pyrkivänsä luomaan niitä ja fiktion muun ”keinovalikoiman rajoittamattomuutta” hyödyntämällä ”temaattisesti merkitseviä kokonaisuuksia”. Mitä teemoja nämä spekulatiiviset elementit siis tuovat esiin?

Reaalifantasian unet

” – Vanhemmiten uni muuttuu ohueksi kuin vanha paperi. Yöllä ei voi olla varma, näkeekö unta menneistä vai onko nykyisyys unta.”(Koskinen 2011,71.)

J.-P. Koskisen *Paholaisen Vasarassa* (2011) pohditaan unen ja valveen, unen ja muistojen, fantasian ja toden rajoja ja niiden samankaltaisuuksia. Olen ottanut tutkimuksessani erityiseksi huomionkohteekseni erilaiset oudot ja fantasiamaisella tavalla toimivat unet, jotka toistuvat reaalifantastikkojen monissa teoksissa. Nämä unet rikkovat omia rajojaan ja sekoittavat totta ja fantasiaa, siis ”spekulatiivisia keinoja” ja ”reaalitodellisuuden kuvausta”, jotka reaalifantastikkojen ”julistuksessa” mainitaan.

Jääskeläisen romaanissa *Harjukaupungin salakäytävät* (2010) Olli Suominen esimerkiksi törmää untensa merenneitoihin Jyväskylän alle muotoutuneessa maagisessa

salakäytäväverkostossa. Leinosen *Viivamaalarissa* (2013) päähenkilö tuntee unensa vieraiksi: hän näkee öisin unia muistoista, jotka ovat osa toisten ihmisten elämää, eivät hänen. Mäkelän *Neduissa* (2007) päähenkilö taas pääsee unimaisen tilan kautta seuraamaan ihmiskunnan menneisyyttä ja kehitystä. Nämä fiktiiviset unet nostavat esiin ja kyseenalaistavat ennakkokäsityksiä ihmisen suhteesta ympäristöönsä, ihmismielen toiminnasta, ajasta ja muistoista sekä toden, unen ja fiktion rajoista. Toisin sanoen ne leikkivät niillä ”malleilla”, ”hypoteeseilla” ja ”oletuksilla”, joita meillä on todellisuudesta.

Näistä lähtökohdista olen lähtenyt liikkeelle, kun tutkin suomalaista reaalifantasiaa, eli suomalaisten reaalifantastikkojen tuotantoa. Sen tutkiminen voi paljastaa, miten fiktion spekulatiiviset keinot vaikuttavat osana suomalaista kirjallisuutta ja sen, mikä vaikutus ja merkitys näillä keinoilla on. Luulen, että näiden lähtökohtien avulla ja reaalifantastikkojen teoksia lisää tutkimalla osaan vielä vastata kysymykseen: ”Mitä reaalifantasia on?”

FM **Minttu Ollikainen** tekee Jyväskylän yliopistoon väitöskirjaa Unten rajoilla – suomalaisen reaalifantasian paikka ja poetiikka. Hän on tutkinut aihetta myös pro gradu – tutkimuksessaan [Fiktio on jumalallinen uni – unten epäluonnollisuus ja postmodernistiset teemat Pasi Ilmari Jääskeläisen reaalifantasiassa](#) vuonna 2016.

Avainsanat: [kirjallisuudentutkimus](#), [kirjallisuus](#), [reaalifantasia](#)